

КАРЛ ТРУМЕН

ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

КУЛЬТУРНА АМНЕЗІЯ, ЕКСПРЕСИВНИЙ
ІНДИВІДУАЛІЗМ І ШЛЯХ ДО СЕКСУАЛЬНОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ

*Переклав з англійської
В'ячеслав Дорошенко*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2025

[Почитати опис, рецензію і купити можна на сайті nashformat.ua](https://nashformat.ua)

Зміст

<i>Передмова до українського видання.</i>	
Сергій Чаплигін	9
<i>Передмова</i>	12
<i>Вступ</i>	15
Частина перша · АРХІТЕКТУРА РЕВОЛЮЦІЇ	
<i>Розділ 1</i> Переосмислення власного «Я»	31
<i>Розділ 2</i> Переосмислення нашої культури	64
Частина друга · ОСНОВИ РЕВОЛЮЦІЇ	
<i>Розділ 3</i> Ще один женевець. Жан-Жак Руссо й основи сучасної самосвідомості	93
<i>Розділ 4</i> Невизнані законодавці. Вордсворт, Шеллі та Блейк	115
<i>Розділ 5</i> Поява пластичних людей. Ніцше, Маркс, Дарвін	144
<i>Епілог до частини другої.</i> Роздуми про основи революції	171
Частина третя · СЕКСУАЛІЗАЦІЯ РЕВОЛЮЦІЇ	
<i>Розділ 6</i> Зигмунд Фройд, цивілізація і секс	179
<i>Розділ 7</i> Нові ліві та політизація сексу	199
<i>Епілог до частини третьої.</i> Роздуми про сексуалізацію революції	234

Частина четверта · **ТРІУМФИ РЕВОЛЮЦІЇ**

<i>Розділ 8</i>	Тріумф еротичного	241
<i>Розділ 9</i>	Тріумф терапевтичного	267
<i>Розділ 10</i>	Тріумф «Т»	301
<i>Епілог до частини четвертої.</i>		
	Роздуми про тріумфи революції	336
<i>Прикінцевий ненауковий пролог</i>		339
<i>Примітки</i>		362

Вступ

І гірш я можу бути. То ще не найгірш,
аж доки «це найгірш!» казати в силі*.

Вільям Шекспір,
«Король Лір»

Чому ця книжка?

Ця книжка з'явилася внаслідок моєї допитливості щодо того, як і чому фразу «Я жінка, яка застрягла в тілі чоловіка» стали вважати звичною та змістовною. Мій дід помер у 1994 році, менш ніж тридцять років тому, та, якби хтось вимовив таке речення в його присутності, я не сумніваюсь, що він розсміявся б, заявивши, що це безглузда маячня. Утім сьогодні багато хто в нашому суспільстві вважатиме це речення не лише змістовним, а й настільки значущим, що людина, яка заперечить його або піддасть сумніву, виставить себе аморальним дурнем чи носієм чергової ірраціональної фобії. А ті, хто вважають такі фрази змістовними, не обмежуються лише ветеранами семінарів у коледжах на тему квір-теорії або французького постструктуралізму. Це звичайні люди, які мають обмаль або взагалі не мають знань про критичні постмодерні філософії, чиї прихильники чванькувато походжають коридорами наших найшанованіших закладів освіти.

* Цит. у перекладі Василя Барки. — Прим. ред.

Однак це речення тягне за собою цілий світ метафізичних припущень. Воно стосується зв'язку між розумом і тілом, ставлячи внутрішнє переконання вище за біологічну дійсність. Воно відокремлює гендер від статі, вбиваючи клин між хромосомами й тим, як суспільство визначає стать. А у своєму політичному зв'язку з гомосексуальністю та лесбійством через рух ЛГБТК+ воно спирається на поняття громадянських прав та індивідуальних свобод. Коротко кажучи, щоб перейти від звичного для світу мого діда мислення до сьогоdnішнього, необхідна низка глобальних змін у масових переконаннях у тих чи тих царинах. У наступних розділах я спробую висвітлити історію цих змін, або, можливо, краще — передумов цих змін.

В основі цієї книжки лежить базове переконання: так звану сексуальну революцію останніх шістдесяти років, яка нещодавно досягла найвищого тріумфу — нормалізації трансгендеризму, — неможливо зрозуміти правильно, доки ми не помістимо її в контекст набагато ширших перетворень у тому, як суспільство розуміє природу людської самосвідомості¹. Сексуальна революція є як симптомом, так і першопричиною культури, яка оточує нас з усіх боків, від ситкомів до Конгресу. Якщо коротко, то сексуальна революція — це лише один прояв революції особистості, яка відбулася на заході. Тільки досягнувши цей ширший контекст, ми зможемо зрозуміти справжню динаміку сексуальної політики, яка керує нашою культурою.

Така заява потребує не лише обґрунтування (що є завданням цієї книжки), а й пояснення термінів, використаних для її формулювання. Хоч багато читачів, очевидно, мають певне уявлення про те, що вкладають у поняття *сексуальна революція*, ідея власного «Я» (*self*) може виявитись розмитішою. Так, мабуть, ми всі чули про *сексуальну революцію*; також ми, безсумнівно, визнаємо, що й самі маємо власне «Я». Але що саме я маю на увазі під цими термінами?

СЕКСУАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

Вживаючи термін *сексуальна революція*, я вказую на радикальну й тривалу трансформацію сексуальних поглядів і поведінки, яка почалася в 1960-ті роки на Заході. До цієї зміни призвело

багато чинників: від появи протизаплідних таблеток до анонімності, яку забезпечує інтернет.

Поведінка, яка характеризує сексуальну революцію, не є безпрецедентною: наприклад, гомосексуальність, порнографія і секс поза шлюбом від початку були незмінною частиною людської історії. Сучасну сексуальну революцію з-поміж іншого виділяє те, що вона нормалізувала ці та інші сексуальні явища. Тому революційною особливістю нашого часу є не те, що сучасні люди дивляться матеріали сексуально відвертого характеру, а попередні покоління — ні. А те, що використання порнографії вже не має ганебної конотації та соціальної стигми, як раніше, а навіть вважається нормальною частиною популярної культури. Сексуальна революція — це не просто постійне руйнування звичного, традиційного сексуального «кодексу» або навіть повільне розширення меж того, що вважати пристойною сексуальною поведінкою. Радше йдеться про повне скасування цих «кодексів». Ба більше, дійшло до того, що в певних царинах, наприклад гомосексуальності, вимагають повної відмови від традиційних поглядів на сексуальність такою мірою, що ці переконання чи їх підтримку вважають безглуздими і навіть ознакою розумових та моральних проблем.

Найочевиднішою ознакою цієї зміни є те, як мова перетворилася на інструмент таврування будь-якого відхилення від одностайного політичного погляду на сексуальність. Критика гомосексуальності стала *гомофобією*; трансгендеризму — *трансфобією*. Термін *фобія* використовують навмисне для ефективного переміщення критики нової сексуальної культури у сферу ірраціонального, вказуючи на прихований фанатизм прихильників таких поглядів. У розділі 9 я підкреслюю, що таке мислення впливає навіть на рішення Верховного суду. Також це можна побачити у зразках популярної культури: нікому не потрібно пояснювати, що фільм із назвою «Сорокалітній незайманий» — це комедія. Сама думка про те, що хтось досяг віку сорока років, не маючи досвіду сексуальних стосунків, уже є смішною через цінність, яку суспільство вкладає в секс. Не мати сексу означає не мати повноцінного життя, бути незреалізованим диваком. Колишні поняття утримання поза шлюбом і помірності в ньому вважають сміховинними та обтяжливими, а їхніх

прихильників — жорстокими чи дурними, або ж і те, і те. Сексуальна революція справді є революцією, адже вона перевернула моральний світ догори дригом.

ПРИРОДА ВЛАСНОГО «Я»

Другий термін, який потребує пояснення, — власне «Я». Усі ми усвідомлюємо наявність власного «Я». Загалом воно поєднується з відчуттям індивідуальності. Мені відомо, що я — це я, а не, скажімо, Джордж Клуні або Дональд Трамп. Але в цій книжці я використовую цей термін для позначення чогось більшого, ніж просто базовий рівень самоусвідомлення. Для мене мати власне «Я» в цьому значенні передбачає розуміння мети свого життя, того, з чого складається хороше життя, свого розуміння себе — мого «Я» — щодо інших та світу навколо.

У цьому контексті — і це буде видно в наступних розділах — я глибоко завдячую праці канадського філософа Чарльза Тейлора, особливо його книжці «Джерела власного “Я”: творення сучасної ідентичності» (*Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*)². У цій праці Тейлор виділяє три важливі пункти в сучасному розвитку значення власного «Я»: зосередження на внутрішньому світі або внутрішньому психологічному житті як на вирішальному факторі власного самоусвідомлення; утвердження звичайного життя, яке розвивається в модерну еру, та уявлення про те, що природа надає нам внутрішнє джерело моралі³. Ці тенденції проявляються в безлічі випадків. Найважливішим для аргументів цієї книжки є те, що вони приводять до визнання пріоритетом особистої внутрішньої психології — можна навіть сказати «відчуттів» або «інтуїції», — у визначенні того, хто ми є і яка мета нашого життя. Забігаючи наперед, скажемо, що трансгендеризм тут слугує чудовим прикладом: людина, яка вважає себе жінкою, що застрягла в тілі чоловіка, справді рішуче налаштовує свої психологічні переконання щодо того, ким вона є; і аж до тієї міри, що, якщо до «камінг-ауту» вона публічно заперечувала цю внутрішню реальність, можна вважати, що вона вела несправжнє життя. Ось чому у свідченнях трансгендерних людей часто звучить вираз «життя в брехні».

Ще один спосіб підійти до питання власного «Я» — спитати, що робить людину щасливою. Щастя полягає у спрямуванні «Я» назовні чи всередину? Наприклад, чи залежить задоволення від роботи від того, що вона дає мені змогу прогледувати та вдягнути сім'ю? Чи від того, що саме виконання роботи дає мені відчуття внутрішнього психологічного комфорту? Моя відповідь красномовно свідчить про те, що я вважаю метою життя і сенсом щастя. Зрештою, вона вказує на те, що я думаю про своє «Я».

Повертаючись до попереднього твердження, що сексуальна революція є проявом набагато глибшої і масштабнішої революції в розумінні власного «Я», моя основна думка вже має бути зрозумілою: зміни в змісті та значущості сексуальних норм, які ми спостерігаємо від 1960-х, — це симптоми глибших змін у сприйнятті мети життя, сенсу щастя й того, що насправді формує розуміння людиною того, ким вона є і для чого існує. Сексуальна революція не спричинила сексуальної революції, так само як і поява протизаплідних таблеток або інтернету. Це все могло сприяти їй, але її причини лежать набагато глибше: у змінах того, що означає бути справжньою, реалізованою особистістю. І ці зміни почалися задовго до бурхливих шістдесятих.

ТВЕРЕЗА ОЦІНКА СЕКСУАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

З'ясувавши основні для обговорення терміни, хочу наголосити на кількох типових помилках, яких деякі люди, особливо ті, хто має чіткі релігійні переконання, можуть припуститися, коли вони підходять до такої теми, як сексуальна революція. Сుперечливість таких тем й особисті упередження, які часто виникають під час їх обговорення, посприяли появі двох тенденцій. Перша — прихильник універсального метафізичного принципу так сильно наголошує на ньому, що втрачає здатність розуміти деталі того, що він аналізує. Друга — людина приділяє так багато уваги деталям, що не може побачити значущості загальнішого контексту.

Проілюструємо першу тенденцію. Коли я викладаю історію, то часто починаю курс таким питанням до студентів:

«Твердження, що 11 вересня вежі-близнюки впали внаслідок дії сили тяжіння, є правдивим чи хибним?». Звісно, правильною відповіддю буде те, що це правда, але мої студенти швидко доходять висновку, що насправді така відповідь ніяк не пояснює значення трагічних подій того дня. Щоб дати хоч трохи вичерпнішу відповідь на це питання, необхідно згадати інші чинники, від зовнішньої політики Америки до становлення войовничого ісламу. Мета такого мого питання проста: універсальний закон тяжіння пояснює, чому загалом усе падає на землю, але він не пояснює жодних конкретних випадків падіння достатньо вичерпно.

Ті, хто сприймає реальність лише як грандіозні схеми, можуть прагнути до такого викладу. Християни можуть піддатися спокусі назвати причиною сексуальної революції гріх. Люди грішні, отже, вони неминуче відкинуть Божі закони, які стосуються сексуальності. Марксисты можуть сказати, що причиною більшовицького перевороту була класова боротьба. Багаті люди експлуатують бідних, тому бідняки неминуче повстануть. У межах кожної системи поглядів їхня відповідь правильна, однак у жодному випадку такі невігадливі твердження не здатні пояснити деталей обговорюваної події: наприклад, чому сексуальна революція узаконила гомосексуальність, а не інцест, або чому робітничий переворот стався в Росії, а не в Німеччині? Щоб відповісти на такі питання, треба звертатися до конкретного контексту.

Цей підхід також виражається у більш підступній та витонченій манері. Серед прихильників соціального консерватизму є тенденція звинувачувати експресивний індивідуалізм у проблемах, які, на їхню думку, здійснюють тиск на ліберальний західний устрій, що особливо проявляється в хаотичній політиці ідентичностей. Складність цієї заяви в тому, що експресивний індивідуалізм впливає на всіх нас. Це сама суть культури, частинами якої є всі ми. Простіше кажучи, кожен із нас зараз є експресивним індивідуалістом. Дехто воліє ідентифікувати себе за сексуальною орієнтацією, так само і релігійна людина вибирає бути християнином чи мусульманином. Це порушує питання про те, чому суспільство вважає один вибір правомірним, а інший — недоладним чи навіть неприйнятним. Щоб знайти

відповідь, недостатньо просто повторювати фразу «експресивний індивідуалізм». Потрібно звернутися до історичного розвитку стосунків між суспільством загалом та особистісною ідентичністю.

Але на противагу спокусі, яку становлять занадто загальні схеми відповідей, існує й інша проблема, якої також слід уникати. Це тенденція лікувати симптоми окремо один від одного. Її важче сформулювати, але стрімкість трансформації сексуальних звичаїв за останні два десятиліття є гарним прикладом. Багато християн вражені тим, як швидко суспільство перейшло від поглядів 2000-х, коли більшість людей була категорично проти одностатевих шлюбів, до ситуації, коли станом на 2020 рік трансгендеризм активно рухається до нормалізації. Християни припустилися однієї помилки, а саме: вони не змогли усвідомити, що ширші, фундаментальні соціальні та культурні умови зробили і одностатеві шлюби, і трансгендерну ідеологію спочатку правдоподібними, а потім нормативними, і що ці умови розвивалися впродовж сотень років. Тому дотепер вони стали глибоко вкоріненою, а отже не усвідомленою частиною життя. Схвалення одностатевих шлюбів і трансгендеризму — це просто найсвіжіші прояви, нові симптоми глибоких і давніх культурних патологій.

Базовий принцип такий: жодне окреме історичне явище не є власною причиною. Французька революція не спричинила Французької революції. Перша світова війна не спричинила Першої світової війни. Будь-яке історичне явище — наслідок широкого розмаїття факторів: від технологічних до політичних та філософських. Без розвитку атомних технологій бомба не впала б на Хіросіму. Без Другої світової війни не було б причин скидати бомбу на Хіросіму. А без певної філософії війни не було б виправдання для скидання бомби на Хіросіму.

Те саме стосується сексуальної революції. Вона має контекст — масштабнішу революцію в розумінні власного «Я» — і постає з конкретної історичної матриці. Розвиток технологій, філософії та політики — це лишень три фактори, які зробили її можливою, мислимою і зрештою дійсною. Крім того, вони надають їй остаточної форми і допомагають зрозуміти, чому вона набула саме такої форми, яку має нині. Я не можу навести

вичерпний опис причиново-наслідкового зв'язку, але в цій книжці пропоную опис інтелектуальних зрушень та їхнього масового впливу, що посприяв революції в сексуальних практиках та мисленні, яке зараз домінує в ключових аспектах суспільного життя.

ОГЛЯД ЗМІСТУ

У першій частині цієї книжки у двох розділах викладено деякі базові поняття, які я надалі використаю для огляду історичних наративів. Особливо важливими є ідеї трьох філософів сучасності: Філіпа Ріффа, Чарльза Тейлора й Аласдера Макінтайра. Ріфф розвинув деякі дуже важливі концепції — триумф терапевтичного, психологічна людина, антикультура та «витвори смерті» (deathworks), — на які я покликатимусь у другій і третій частинах. Тейлор надзвичайно корисний як для розуміння того, як виникло сучасне розуміння експресивного власного «Я», так і для розуміння його зв'язку із ширшою суспільною політикою. Його внесок у сферу діалогічної природи самосвідомості, суті того, що він називає «суспільною уявою», і політики визнання дають змогу відповісти на питання про те, чому певні ідентичності (наприклад, ЛГБТК+) користуються сьогодні такою популярністю, тоді як інші (приміром, релігійні консерватори) дедалі більше маргіналізуються. Нарешті, Макінтайр корисний, тому що в серії своїх книжок від початку 1980-х він неодноразово доводив, що сучасний етичний дискурс зазнав краху, оскільки він переважно ґрунтується на несумісних наративах, і що претензії на моральну об'єктивність насправді є вираженням емоційних бажань. Ці думки вельми добре пояснюють безплідність та крайню поляризацію риторики багатьох моральних дискусій нашого часу, не в останню чергу тих, які стосуються питань статі та ідентичності.

У другій частині розглянуто важливі явища XVIII і XIX століть, від ідей Жана-Жака Руссо; далі досліджено вклад численних представників романтизму і наостанок здійснено огляд ідей Фрідріха Ніцше, Карла Маркса і Чарльза Дарвіна. Основною думкою тут є те, що з епохою Руссо і романтизму прийшло нове розуміння людського самоусвідомлення — зосереджене

на внутрішньому житті особи. Таке мислення призводить до важливого критичного наслідку — сприйняття суспільства / культури як деспотичних. Зокрема, у Персі Біші Шеллі та Вілльама Блейка цей культурний аспект насамперед асоціюється із християнським сексуальним кодексом для суспільства, особливо з нормативним статусом позитивного моногамного шлюбу.

Ця недовіра до суспільства / культури набуває додаткової сили та філософської глибини в працях Ніцше і Маркса, які в різний спосіб доводять, що історія суспільства — це історія влади і пригноблення, а такі поняття, як людська природа, є конструктами, призначеними для зміцнення й увічнення цього підкорення. Разом із Дарвіном вони завдають смертельних філософських і наукових ударів переконанням, що природа має внутрішній сенс і що люди мають особливу значущість або суть, яка визначає їхню поведінку. У руках Ніцше, Маркса і Дарвіна світ втрачає властиву йому телеологію*. Ці троє дієво зносять метафізичні основи і людської ідентичності, і моральності, залишаючи за останнім, як не без радості вказує Ніцше, лише справу смаку і маніпулятивну боротьбу за владу. Романтики вбачали основу етики в естетиці, у вихованні емпатії та співчуття і були впевнені, що загальна, спільна людська природа надає для цього міцну основу. Ніцше вважає такі аргументи смаку маніпулятивним способом слабких підкорити сильних; а Маркс — засобом пригноблення з боку панівного класу. Отже, підстави для нехтування традиційною мораллю — і філософською, і науковою — формуються в кінці XIX століття. За допомогою генеалогічного підходу до моралі Ніцше і діалектичного матеріалізму Маркса також було закладено основи погляду на минуле, який бореться з традиційними переконаннями, сприйняття історії як оповіді про пригноблення, а жертв пригноблення — як справжніх героїв наративу.

Якщо другу частину зосереджено на психологізації власного «Я», то третю — на сексуалізації психології і політизації сексу. Тут центральною фігурою є Зигмунд Фройд. Саме він, більше

* Телеологія — філософське вчення, згідно з яким усі процеси є реалізацією наперед визначеної мети. — *Прим. пер.*

ніж будь-хто інший, посприяв розвитку ідеї про те, що люди з раннього дитинства за своєю натурою є сексуальними істотами. Саме наші сексуальні бажання визначають те, ким ми є. Це переконання сформувало Фройдову власну теорію цивілізації: суспільство / культура є наслідком компромісу між анархічним сексуальним потягом людей і їхньою необхідністю жити разом у спільнотах. А коли думку Фройда присвоюють деякі мислителі-марксистки (серед найвідоміших — Вільгельм Райх і Герберт Маркузе), результатом стає задурлива суміш сексуальності та політики. Нові ліві, які постали внаслідок такого поєднання, розглядають пригноблення як базову психологічну категорію, а сексуальний кодекс — як її першочерговий інструмент. Отже, теоретичні та риторичні передумови сексуальної революції встановлено.

У четвертій частині на прикладі кількох різних царин сучасного суспільства продемонстровано, яких глибин у перетворенні сучасної західної культури сягають концептуальні ідеї, розглянуті у другій і третій частинах. У розділі 8 я пояснюю зростання популярності еротичного як у високій культурі (у формі сюрреалізму), так і в популярній культурі (у формі порнографії). Я дійшов висновку, що піднесення еротичного не просто передбачає розширення меж допустимої сексуальної поведінки або понять про скромність, а й вимагає повного їх скасування. У розділі 9 я торкаюсь трьох конкретних актуальних питань: рішення Верховного суду щодо одностатевих шлюбів, етики Пітера Сінгера і культури протестів у кампусах коледжів. Я стверджую, що кожне з них виконує свою функцію в масштабнішій революції власного «Я», описаній у другій і третій частинах. Далі, у розділі 10, я розглядаю історію руху ЛГБТК+, стверджуючи, що вона є не результатом внутрішніх спорідненостей між складниками цього руху, а зручним з історичного і політичного погляду альянсом, який базується на спільній боротьбі з традиційними переконаннями у сфері сексуальності. Також я обґрунтовую, що вона поступово виявляє властиву для масштабнішого проекту сексуальної революції нестабільність, яку видно з тенденції поширення трансгендеризму серед феміністок.

Наостанок я розмірковую над майбутнім, з яким нам, імовірно, доведеться зіштовхнутись: від труднощів трансгендеризму

і перспектив релігійної свободи до способів підготовки церкви до майбутніх випробувань.

ЧИМ ЦЯ КНИЖКА НЕ Є

Перш ніж перейти до основної аргументації, необхідно зробити три зауваження, щоб обґрунтувати мою мету. По-перше, ця книжка не претендує на те, аби вичерпно пояснити, як з'явилося теперішнє нормативне розуміння власного «Я» і як воно почало домінувати в публічному дискурсі. Як і в усіх історичних описах, наратив і аналіз, який я тут подаю, обмежений і може бути доповнений. У висновку я вказую, що на формування сучасної самосвідомості та сексуальної революції вплинули й інші фактори, не в останню чергу ті, що пов'язані з розвитком технологій. Такі чинники виходять за межі цієї книжки, однак усе ще стосуються явищ, які я намагаюсь описати. Тут моє завдання скромне: показати, як багато ідей, що сьогодні впливають на свідоме мислення й інстинктивну інтуїцію чоловіків та жінок на Заході, глибоко вкорінені в історії і пов'язані генеалогічно, і як це допомагає пояснити, чому суспільство мислить і поводить ся в певний спосіб. Я хочу допомогти читачеві побачити, що дебати про сексуальність, які дедалі більше захоплюють громадське життя, необхідно помістити в набагато ширший і глибший контекст, ніж той, яким ми зазвичай послуговуємося, і що кожен із нас певною мірою до цього причетний. Отож насамперед саме історія розкриває інтелектуальні передумови сучасної революції самосвідомості, показуючи, *що* ідеї ключових постатей минулих століть проникли на кожен рівень нашої культури: від академічних аудиторій до передчуттів пересічних чоловіків і жінок. І це не вичерпний опис того, *як* так вийшло.

По-друге, у цій книжці я не нарікаю через втрачену золоту добу чи навіть жахливий стан теперішньої культури. Нарікання доволі поширене в багатьох консервативних і християнських колах, я і сам кілька разів йому піддавався. Безсумнівно, цитеронівський вигук «O tempora! O mores!» (з лат. «О часи! О звичаї!») має свою терапевтичну привабливість у такий терапевтичний час, як наш, — чи то як фарисейське переконання, що ми не такі, як інші, як представники руху ЛГБТК+, чи як спосіб переконати себе,

що ми маємо особливе знання, яке вивищує нас над усіма цими нікчемними зачаруваннями і поверховими задоволеннями цього століття. Однак у тому, що стосується ефективної дії, нарікання пропонує небагато, а користі дає ще менше. Що ж до поняття втраченого золотого часу, то будь-якому компетентному історика складно ностальгувати. Які це минулі часи були кращими за теперішні? Ера до винайдення антибіотиків, коли народження дитини чи навіть незначний поріз могли призвести до сепсису і смерті? Чудова доба XIX століття, коли церква мала культурну владу і шлюб між одним чоловіком і однією жінкою укладали на все життя, але маленькі діти працювали на фабриках і чистили димарі? Чи, може, Велика депресія? Друга світова війна? Період війни у В'єтнамі? Кожна епоха була по-своєму темною і небезпечною. Завдання християнина — не квилити про час, у який він живе, а зрозуміти його проблеми і відповідно на них відгукнутися.

По-третє, я написав цю книжку, тримаючи в голові той самий принцип, який намагався втілити у своїх університетських лекціях уже понад чверть століття: моє завдання як історика — насамперед пояснити дію, ідею або подію в контексті. Лише після виконання цієї важкої роботи викладач може переходити до власного аналізу. Хоч я і не можу стверджувати, що завжди дотримувався цього ідеалу в усьому, що казав чи писав, мені здається, дати точний опис поглядів опонентів, хай якими огидними вони здаються, є життєво важливим, тим паче в наш час дешевих закидів у твітері і звичних наклепів. Немає чим пишатися, якщо ти здолав слабого опонента. Тож, описуючи ідеї Руссо, романтиків, Ніцше, Маркса, Дарвіна, Фройда, нових лівих, сюрреалістів, Г'ю Гефнера, Ентоні Кеннеді, Пітера Сінгера, Адрієнн Річ, Джудіт Батлер та активістів ЛГБТК+, я намагався бути якомога обачнішим і безпристраснішим. Деяким читачам це може здатися дивним, зважаючи на те, що я не погоджуюся з більшістю їхніх переконань. Але правдивість — обов'язкова умова. Сподіваюся, що я репрезентував погляди цих груп та осіб так, що якби вони читали цю книжку, то, хоч і не погодитися б з моїми висновками, але принаймні впізнали б себе в описах їхніх ідей. Усі історики зобов'язані викладати свої дослідження саме так.

Те, що я пропоную тут, є, по суті, вступом до багатьох дискусій, які повинні вести християни та інші люди щодо найактуальніших проблем сучасності, особливо тих, що проявляються в різних способах впливу на нас сексуальної революції — особистому, культурному, юридичному, теологічному, церковному. Моя мета — пояснити, як і чому одне із визначень самосвідомості стало панівним у культурі Заходу, чому ця самосвідомість знаходить найочевидніший вияв у видозміні сексуальних норм і які ширші наслідки цієї трансформації можуть спіткати нас у майбутньому. Розуміння епохи — це передумова правильної дії. А щоб її розуміти, потрібно знати історію, яка довела нас до теперішнього. Ця книжка має стати невеликим внеском у це життєво важливе завдання.